

Kora újkori női identitás formálódása a levelezések tükrében

Kocsis Zsuzsanna (ELTE)

A 16–17. századból fennmaradt teológia, filozófiai, irodalmi, jogi szövegekben számos nyomát láthatjuk annak, hogyan konstruálódott meg a kora újkorban a keresztény nő eszményképe (Truelove 2001, Wood 2004), vált követendő példává, elvárt viselkedésformává (Sanson 2011) és lett a közösség- és identitásképzés része (Petykó 2015). A társadalmi gyakorlatok során e kép fokozatosan sematizálódott a kor emberének tudatában (vö. Wood 2004; Tátrai 2011), s egy dinamikusan változó sémává alakult.

Előadásomban Kanizsai Orsolya, Svetkovics Katalin, Lobkowitz Poppel Éva mintegy 30 magánlevelének kognitív pragmatikai elemzésén keresztül (van Dijk 2007; Tátrai 2011) próbálom rekonstruálni, hogyan változott az adott diskurzusnak megfelelően a női identitás sémája. A misszilisek, legyenek fiktívek vagy valósak, az önreprezentáció eszközei, melyek lehetőséget teremtenek a nőknek saját maguk értelmezésére (Del Lungo Camiciotti 2014). Esettanulmányomban bemutatom hogyan aktiválódnak és lesznek nyelvileg hozzáférhetőek a nőkről létrehozott mentális reprezentációk, hogyan alkalmazzák a sémákat a leveleket küldő személyek, amennyiben másokra vonatkoztatják, és hogyan amennyiben önmagukról van szó, s kísérletet teszek arra, hogy felderítsem mi indukálja az attribútumok közötti váltást. A missziliskutatás a középkori levelezőkkel kapcsolatban megállapított, hogy bár a levélírók elméjében a női identitásról alkotott séma megegyezett koruk társadalmának általános képével, önreprezentációjuk során ezt igen szabadon vonatkoztatták azt magukra (Wood 2004). Mindezek alapján feltételezem, hogy a középmagyar kori női levelezők kézírataiban is megjelenik társadalmuk nőiség konstrukciója, amelyet másokra a közösségnek megfelelően alkalmaznak, míg önmagukra szabadon. Úgy vélem, hogy a séma alkalmazását a kommunikáló fél neme, rangja és az adott kéziratban megjelenő beszédaktusok is befolyásolják.

Del Lungo Camiciotti, Gabriella 2013. Letters and Letter Writing in Early Modern Culture: An Introduction. *Journal of Early Modern Studies* 3. 17–35.

Petykó Márton 2015. A boszorkányperek periratai mint közösség- és identitásképző diskurzusok. *Magyar Nyelv* 111: 147–161.

Sanson, Helena 2011. *Women, Language and Grammar in Italy, 1500–1900*. Oxford University Press, Oxford.

Tátrai Szilárd 2011. *Bevezetés a pragmatikába. Funkcionális kognitív megközelítés*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.

Truelove, Alison 2001. Commanding communications: The fifteenth-century letters of the Stonor women. In: James Daybell (ed). *Early Modern Women's Letter Writing 1450–1700*. Palgrave, New York. 42–58.

van Dijk, Teun A. 2007. Comments on Context and Conversation. In: Fairclough, Norman – Cortese, Giuseppina – Ardizzone, Patrizia eds., *Discourse and Contemporary Social Change*. Peter Lang, Bern. 281–316.

Wood, Johanna L. 2004. Text in context. A critical discourse analysis approach to Margaret Paston. *Journal of Historical Pragmatics* 5/2: 229–254.